פז: כיצד משתתפין פרק שמיני עירובין

הכא רשויות דרבנן והא ר' יוחנן ברשויות דרבנן נמי אמר [א](דתניא) [ב]כותל שבין ב' חצירות גבוה י' טפחים ורוחב ארבעה מערבין שנים ואין מערבין אחד היו בראשו פירות אלו עולין מכאן ואוכלין ואלו עולין מכאן ואוכלין נפרץ הכותל עד עשר אמות מערבין שנים ואם רצו מערבין אחד מפני שהוא כפתח יותר מכאן מערבין אחד ואין מערבין שנים והוינן בה אין בו ארבעה מאי אמר רב אויר ב' רשויות שולטת[ג] בו ולא יזיז בו מלא נימא ורבי יוחנן אמר אלו מעלין מכאן ואוכלין ואלו מעלין מכאן ואוכלין ואזדא רבי יוחנן לטעמיה דכי אתא רב דימי אמר רבי יוחנן מקום שאין בו ארבעה על ארבעה מותר לבני רה"ר ולבני רה"י לכתף עליו ובלבד שלא יחליפו ההיא זעירי אמרה ולזעירי קשיא הא זעירי מוקים לה באמת המים גופה ורב דימי תנאי היא ותיהוי כי חורי כרמלית אביי בר אבין ורב חנינא בר אבין דאמרי תרוייהו [א]אין חורין לכרמלית רב אשי אמר אפילו תימא יש חורין לכרמלית ה"מ בסמוכה הכא במופלגת רבינא אמר כגון דעבד לה ניפקי אפומה ואזדו [ד]רבנן לטעמייהו ור' שמעון בן גמליאל לטעמיה:

מתני' [ג]גזוזטרא שהיא למעלה מן המים אין ממלאין הימנה בשבת אלא אם כן עשו לה מחיצה גבוהה עשרה טפחים בין מלמעלה בין מלמטה [ה][ג]וכן שתי גזוזטראות זו למעלה מזו עשו לעליונה ולא עשו לתחתונה שתיהן אסורות עד שיערבו:

גמ' מתניתין דלא כחנניא בן עקביא [ו]דתניא חנניא בן עקביא אומר גזוזטרא שיש בה ד' על ד' אמות חוקק בה ד' על ד' וממלא אמר ר' יוחנן משום רבי יוסי בן זימרא לא התיר רבי חנניא בן עקביא אלא בימה של טבריא הואיל ויש לה אוגנים ועיירות וקרפיפות מקיפות אותה אבל בשאר מימות לא ת"ר ג' דברים התיר רבי חנניא בן עקביא לאנשי טבריא ממלאין מים מגזוזטרא בשבת וטומנין בעצה ומסתפגין באלונטית ממלאין מים מגזוזטרא בשבת הא דאמרן וטומנין בעצה מאי היא דתניא [ז]השכים להביא פסולת אם בשביל שיש עליו טל הרי הוא בכי יותן ואם בשביל שלא יבטל ממלאכתו אינו בכי יותן וסתם

אנשי

הכא רשויות דרבנן. בריש חלון (לעיל דף עו:) סבר רב איפכא דברשויות דרבנן כי אין ד' בכותל שבין ב' חצירות לא יזיז אפילו כמלא נימא דעשו הם חיזוק לדבריהם יותר משל תורה וא"ת דלקמן בפ' בתרא (דף קא:) משמע דרב דימי אוסר להחליף אפילו ברשויות דרבנן גבי הא דתניא וחכ"א אף בזמן שהמנעול למעלה מי' מביא מפתח מע"ש ומניחו באיסקופה ולמחר פותח ונועל בו ומחזירו לאיסקופה או לחלון שעל גבי הפתח ואם יש בחלון ד' על ד' אסור מפני שהוא כמוציא מרשות לרשות פי' מאיסקופה כרמלית לחלון שהוא רשות היחיד דרך מנעול שהוא מקום פטור ואסור להחליף ומסיק עלה שמע מינה איתא לדרב דימי וי"ל דרב דימי ודאי קסבר דברייתא דלקמן פליגא אהך דשמעתין והכי פירושא איתא לדרב דימי ועדיפא מדידיה דאפילו ברשויות דרבנן אוסר להחליף כזעירי דשמעתין: **ולזעירי** קשיא. אע"ג דהברייתא בפ' בתרא אתיא כוותיה מ"מ בעי לאוקמי גם ברייתא דהכא כוותיה מיהו אור"י דזעירי לא אתי כר' יהודה דשרי בשבת בסוף הזורק (דף קא.) בספינה שגבוהה ועמוקה י' לטלטל מתוכה לים ומן הים לתוכה דרך למעלה מי' שהוא מקום פטור כדמוכח התם: **גזוזטרא** שהיא למעלה מן (ב) הים. פי' לעיל: **אלא** א"כ עשו לה מחיצה כו'. וא"ת דהכא בעינן מחיצה ובמסכת שבת בפרק הזורק (דף ק:) אמר רב הונא ספינה מוציא ממנה זיז כל שהוא וממלא ואור"י דהתם שהמים עמוקים י' דאמרינן אין ספינה מהלכת בפחות מעשרה וכרמלית מארעא משחינן והוי מים למעלה מי' מקום פטור והכא מיירי בשאין המים עמוקים י' דכי אמרינן מארעא משחינן אכתי מיא כרמלית אי נמי אפילו יש כאן עמוק י' גזרו אטו שאר גזוזטרא דאין תחתיה עמוק י' דשם צריך מחיצה למלאות ולכך לא פליג בשום גזוזטרא אבל ספינה לעולם מהלכת למעלה מי' א"נ אור"י דהכא אפילו עמוק איכא למיחש שמא יעלה הים שירטון אבל ספינה דמהלכת כל שעה ליכא למיחש להכי: (ג) **עושה** מחיצה גבוה י'. והא דאמר רבה בר רב הונא בפ' הזורק (שבת ד' ק:) עושה מקום ד' וממלא ע"י מחיצות י' קאמר והכי בעי מקום ד' כדפי' בקונטרס (לעיל) דאין מחיצה לפחות מד' ולא כפירש הקונטרס דהתם: **בין** מלמעלה בין מלמטה. מתוך פירוש הקונטרס משמע דלמעלה היינו למעלה מן הגזוזטרא ולמטה למטה מן הגזוזטרא ולא רצה לפרש הכל תחת הגזוזטרא כלמעלה ולמטה דלעיל גבי בור משום (ד) דנקב עשוי ד' על ד' ועושה מחיצה סביב הנקב אפילו למעלה הוי היכר: **מתני'** דלא כחנניה. אף על גב דחנניה לא אמר אלא בימה של טבריא מתניתין נמי לא מיפליגא ומיירי בכל מימות:

הני

והא ר' יוחנן ברשויות דרבנן. כגון ב' חצירות: **נמי אמר.** דלא יחליפו דרך מקום פטור דקאמר אלו מעלין מכאן לכותל ואלו מעלין מכאן והוא הדין דמורידין אבל לאחלופי לא דאמר התם ואודא ר' יוחנן לטעמיה ומייתי עלה להא דרב דימי מקום שאין בו ד' על ד' בטל לאלו ולאלו ובלבד שלא יחליפו: **אויר ב' רשויות שולטת**[ט] **בו.** דכיון דלא הוי ד' על ד' לא הוי רשותא לנפשיה ושולטין שניהם ברוחבו: **ולא יזיז.** כראשו אפילו כמלא נימא וכ"ש שלא יוריד הימנה כלום ולא יעלה מן החצירות עליו כלום: **אלו מעלין כו'.** דבטיל לגבייהו לקולא: **ואודא ר' יוחנן לטעמיה.** מסקנא דאתקפתא היא: **הכיא.** דאלו מעלין מכאן ואלו מעלין מכאן דמשמע אבל לאחלופי לא: **זעירי אמרה.** משמיה דר' יוחנן אבל לרב דימי אליבא דר' יוחנן מותר להחליף: **ולזעירי קשיא הא.** דקתני לעיל [ע"א] פחות מג' משלשל דלי וממלא וליכא לאוקמא אלא באגפיה ולהחליף אלמא ברשויות דרבנן מחליפין דרך מקום פטור: **וזעירי מוקי.** פלוגתייהו דרשב"ג ורבנן ברוחב אמת המים גופה ואמרי רבנן דבשלשה מקריא כרמלית: **ודרב דימי.** דאמר אין כרמלית פחותה מד' תנאי היא: **ותיהוי כי חורי כרמלית.** האי אמה אפילו לית בה שיעור כרמלית ליתסר משום חורי כרמלית כי היכי דאמרינן במס' שבת (דף ז:) חורי רשות הרבים כרשות הרבים דמי כגון כותל הסמוך לרשות הרבים ויש בו חור וחקק ארבע אמות וגם שם חייב דחשיבי ליה הנחה ברה"ר ה"נ הואיל ויש בה שיעור כרמלית קודם שתכנס לעיר השתא נמי תיתסר דמכרמלית אתיא: **אין.** תורת חורין לכרמלית דלא אחמירו ביה רבנן כולי האי: **בסמוכה.** כגון חור שבכותל הסמוך לקרפף יותר מבית סאתים: **במופלגת.** שאין בה כשיעור אלא למרחק: **רבינא אמר.** האי שיעורא דג' וד' דרבנן ורשב"ג לא בשיעורא דאמה גופה ולא באגפיה ולהחליף: **אלא דעבד לה ניפקי.** מולאות: **אפומה.** בכניסה וביציאה והתחיל המחיצה סמוך לאגפיה בתוך אוגניה מכאן ומכאן ולא חיברה באמצע שיהו המים נכנסין ויוצאין דרך שם ואמרי רבנן דפחות מג' אמרינן לבוד אבל ג' לא אמרינן לבוד ואסור דפירצה היא: **ורבן שמעון לטעמיה.** דאמר בפ"ק (א) פחות מד' לבוד: **מתני' אא"כ עשו לה.** כל סביבותיה או סביב הנקב ד' על ד' החקוק באמצעיתה דגוד אחית אמר להכשיר אע"פ שהיא תלויה אבל כוף וגוד כחנניא בן עקביא לא אמר: **בין מלמטה.** מחוברת לגזוזטרא מתחתיה: **זו למעלה מזו.** אפילו זו שלא כנגד זו ובלבד שלא תהא מופלגת מכנגדה כמשך הכותל ארבעה כדאמר בגמרא [פח.]: **שתיהן אסורות.** למלאות בנקב העליונה עד שיערבו והתחתונה בנקב שלה אין צ"ל שהיא אסורה דהא מכרמלית לרה"י קא ממלא: **גמ' חוקק בה כו'.** ואין צריך בה מחיצה אחרת דאמרינן כוף וגוד הואיל ויש עשרה לכל רוח לנקב: **ממלאין מים מגזוזטרא.** שיש בה ד' אמות על ד' אמות: **וטומנין.** פירותיהן בעצה פסולת קטנית ואף על פי שלקטו מן השדה בהשכמה והטל עליו אין מכשירין את הפירות כדמפרש לקמיה: **אלונטית.** בגד שמספגין בו כשיוצאין מבית המרחץ: **השכים.** קודם היום להביא פסולת תבואה מן השדה להטמין בו פירות אם לכך נתכוון להשכים שרוצה ונוח לו בטל שעליו והשכים עד שלא ייבש הרי הוא בכי יותן:

אנשי

עין משפט נר מצוה

א [טוש"ע או"ח סי' שמה סעיף יז]:

ל ב מיי' פט"ו מהלכות שבת הלכה טו סמג לאוין סה טור ש"ע או"ח סי' שנה סעיף א:

לא ג מיי' פ"ד מהלכות עירובין הלכה כד טור ש"ע שם סעיף ה:

לב ד מיי' פי"ד מהל' טומאת אוכלין הלכה יא:

◆

תורה אור השלם

1. וְכִי יֻתַּן מַיִם עַל זֶרַע וְנָפַל מִנִּבְלָתָם עָלָיו טָמֵא הוּא לָכֶם: ויקרא יא לח

◆

רב ניסים גאון

ואזדו רבנן לטעמייהו ורבן שמעון בן גמליאל לטעמיה. והיינו דאמרי רבנן פחות מג' כלבוד דמי, ורבן שמעון בן גמליאל לטעמיה אמר פחות מארבעה כלבוד דמי. והברייתא שנזכר בה חלוקתם בפרק המבוי וכבר פירשנוה. וטומנין בעצה. איתא במסכת שבת בפרק כלל גדול, מאי עצה אמר רב יהודה תבן שלמיני קיטניות. שמעת מינה כותי ברשויות [לא] גזרו. פירושה ברשויות דרבנן כגון ב' רשויות שליחידין אחת לראובן ואחת לשמעון. אי נמי רשות היחיד וכרמלית דאסורין מדרבנן, לא גזרו חכמים בהם כותי, ואיתיה פירושיה בפרק הזורק במסכת שבת כותי בכרמלית לא גזרו בהן רבנן. ומנא תימרה דתניא ספינה שבים כו', ושמע מינה כותי בכרמלית לא גזרו רבנן שמע מינה. סליק פרק כיצד

◆

רבינו חננאל

הכא (ולא מחיצות) ברשויות דרבנן, והא ר' יוחנן בדרבנן נמי אמר שלא יחליפו. דתנן כותל שבין ב' חצירות גבוה י' ורחב ד' כו'. והוינן בה אין בו ד' מאי. ואמר רב אויר ב' רשויות שולטות בו ואין מזיזין בו ואפי' כמלא נימא. ור' יוחנן אמר אילו מעלין מיכן ואוכלין, ואילו מעלין מיכן ואוכלין. ואודא ר' יוחנן לטעמיה דכי אתא רב דימי א"ר יוחנן מקום שאין בו ד' על ד' מותר לבני רשות היחיד ולבני רשות הרבים לכתף עליו ובלבד שלא יחליפו. ופרקינן ההיא דתנינן אין בו ד' על ד' אילו מעלין מיכן ואוכלין ואילו מעלין מיכן ואוכלין, דמשמע שאין מחליפין, זעירי אמרה ולא ר' יוחנן. תוב אקשין, ולזעירי קשיא מתני', דאוקימנא (באגייא) [באגפיה] ולהחליף. ופרקינן זעירי מוקים לה באמת המים גופה. והא דכי אתא רב דימי אמר אין כרמלית פחותה מד' מוקי לה כתנאי. ואקשינן הני חלונות לגבי אמת המים עצמה כי חורי כרמלית ולישתרי מים מן אמת המים עצמה. דהא מכרמלית עצמה (מחורי) [לחורין] כרמלית מפיק ולא תחשביה כמפיק מכרמלית לרשות היחיד. דאינו מותר לכתחלה. (ותנינן) [ופרקינן] אין חורין לכרמלית. כלומר אין דין חורין לכרמלית. ר' אבינא אמר אפי' תימא [י]ש חורין לכרמלית, התם כי אמרי' חורין בסמוכה, אבל הכא במופלגת. כלומר רחוקה היא זו אמת המים מן החלון. רב אשי אמר כגון דעבד לה ארבעה גפופי אפומה. פי' גיפופי כגון אבנים בולטות מצידי החלון שחשובות כמחיצות. ועל אילו גיפופין א' תנא קמא פחות מג' דהוא כלבוד. ומוקפת מחיצות דפחות מג' לרבנן. ולרבן שמעון בן גמליאל פחות מד'. [א](מקום פטור הוא ומותר להניח עליו מן הכרמלית ולהחליף לרשות היחיד כו'), וכן רבן שמעון בן גמליאל כו'. פירוש חשובות כמחיצות שלבוד בתוך אמת המים, לכך מותרין. ואודא רבן שמעון בן גמליאל לטעמיה, דכל פחות מ(ג')[ד'] כלבוד דמי. ורבנן לטעמייהו, דכל פחות מג' כלבוד. ומבואר בפרק ראשון. מתני'. גזוזטרא שהיא למעלה מן הים אין ממלין הימנה בשבת אלא אם עשו לה מחיצה גבוהה י' טפחים כו'. פי' כגון שהעמיד ד' אמות עמודין על שפת הים ותקרה עליהן. ואמרינן מתניתין דלא כחנני' בן עקביא. דמתיר בלא עשיית מחיצות. אלא חוקק

רבינו חננאל (המשך)

בלבד וממלא. דתניא ר' חנניה בן עקביה אומר גזוזטרא שיש בה ד' על ד' חוקק בה ד' טפחים וממלא מהן. א"ר (חנניה) [יוחנן] לא התיר ר' חנניה בן עקביא אלא בים של טבריא, הואיל ויש לה אוגנים. פי' אוגנים כגון שפתים מקיפות אותה שלא יפול שם תינוק או בהמה בלילה וכיוצא בהן. ת"ר [ג'] דברים התיר ר' חנניה בן עקביא לאנשי טבריא. שיהו ממלין מגזוזטרא בשבת כדאמרן. וטומנין בעצה. שמענו בה שני פירושים הטמנת פירות ומשום הכשרה. והטמנה בה בשבת. הטמנת פירות, פירוש התיר לבני טבריא להטמין פירותיהן בעצה שיש בה ליחלוחית והיא תבן של קטנית. וברור הוא, כדתנן בשבת עצה כמלא (פי גמל). ואמר להו אע"פ שיש בה ליחלוחית, אין ליחלוחית זו מכשרת הפירות לקבל טומאה. לפי שאין כוונת אנשי טבריא בליחלוחית העצה. ומפני מה אין מניחין אותה ליבש ליחלוחיתה מפני שהן ממהרין לתולשה ולהביאה, משום שכל היום הם טרודים במלאכתן. והביא להן ראיה דתנן השכים (להם) [להביא פסולת], אם בשביל טל שעליו נתכוון והשכים להביאן, נהבר שרצונו באותן הטל והרי זה בכי יותן מים על זרע ומכשיר. ואם לא השכים אלא כדי שלא יבטל ממלאכתו בשאר היום, אינו בכי יותן.

מסורת הש"ס

א) [צ"ל דתנן], ב) לעיל עו: לקמן קא., ג) [בכ"א: שולטות], ד) [לעיל ט.], ה) לעיל פד: [ושם פירש רש"י דלא גרסי' וכן אבל תוס' שם פד. סד"ה מ"ם וכו' כתבו בשם ר"ת דגרס וכן], ו) [לעיל פו:], ז) [תוספתא מכשירין רפ"ג], ח) בכ"א: שולטות, ט) [פו. ד"ה קורה ד'].

◆

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה ורבן שמעון לטעמיה דאמר בפ"ק. נ"ב דף ט'.: (ב) תוס' ד"ה גזוזטרא שהיא למעלה מן המים פי' לעיל: (ג) ד"ה אלא וכו' להכי הס"ד ואח"כ מ"ה עושה לה מחיצה: (ד) ד"ה בין וכו' משום דהנקב עשוי:

◆

מוסף רש"י

כותל שבין ב' חצירות. האי דנקט רחב ארבעה משום סיפא נקט ליה דבעי למיתני היו בראשו פירות אלו עולין מכאן ואוכלין ובלבד שלא יורידו למטה דחשיב רשותא באנפי נפשיה ולא מיבטל לא לגבי האי ולא לגבי האי, אבל לענין מיהוי מחיצה בכל דהוא פותח הוי סתימה ואין מערבין אחד (לעיל עו.). **יותר מכאן.** הוי פירצה והוי להו כולהו כדיורי חצר אחת ואם עירבה כל אחת לעצמה הוו להו כמחלקין את עירובן ואוסרין אלו על אלו (שם). **אויר ב' רשויות שולטות בו.** כיון דלא חשיב למיהוי רשותא בטיל לגבי תרווייהו ורשות ב' החצירות שולטות בו ואוסרין זה על זה ואפילו על ראשו אסור לטלטל (שם). **אלו מעלין מכאן ואוכלין.** מעלין מחצירן לראשו, והוא הדין למורידין, למקום פטור הוא ובטיל לכאן ולכאן לקולא (שם). **גזוזטרא שהיא למעלה מן המים.** ב' זיזין בולטין מן העלייה שעל שפת הים וקובעין נסרים מזה לזה והיא גזוזטרא, אין ממלאין הימנה בשבת. לפי שהגזוזטרא רשות היחיד שגבוה ורחבה הרבה, והים כרמלית. **אלא אם כן עשו לה מחיצה גבוהה עשרה טפחים בין מלמעלה בין מלמטה.** שחוקקין נקב ארבעה כעין פי בור ועושין מחיצה סביבותיו למעלה או למטה ומשלשל דלי וממלא ותשיב כאילו פיות המחיצה יורדין וסותמין עד תהום כדאמר בפ"ק (יב.) קל הוא שהקילו חכמים במים שמחיצה תלויה מתרת בהן (לעיל פו:). **שתי גזוזטראות זו למעלה מזו.** ואין מכוונות זו על זו אלא משוכות זו מכנגד זו לתוך ד' ועשו לעליונה הנקב והמחיצה ולא עשו לתחתונה, ונקבת וזוקקין בני תחתונה דלי שלהן על מחיצות העליונה ויורד לנקב ומשלשל ומוסך ועולה (שם). **שתיהן אסורות.** למלאות מפני פרסות שתיהן שולטות בו, וכגון שעשו אותה מחיצה בשותפות כדמוקמינן לה לקמן (שם).

א) תי' אלו עד תי' לרה"י כי' לכאורה אין לו מקום כאן דהא לפי אוקימתא זו פליגי בלבוד ואזדו לטעמייהו ולא מיירי משעור מקום פטור כלל וצ"ע.